

DOI 10.18372/2786-823.1.20650

УДК 37.014

Анпілогова Тетяна

старший викладач,
Київський авіаційний інститут,
м. Київ, Україна

tetiana.anpilohova@npp.kai.edu.ua

Ящук Олеся

старший викладач,
Київський авіаційний інститут,
м. Київ, Україна

olesia.yashchuk@npp.kai.edu.ua

ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

***Анотація.** Стаття підкреслює необхідність для шкільної освіти в усьому світі прийняття дієвих кроків для подолання освітніх втрат, що стали результатом сукупного впливу COVID-19, геополітичних та військових потрясінь, зміни клімату, стихійних лих, тощо. Необхідність адаптувати навчальну програму для пріоритезації фундаментальних навичок та знань; визнання ролі технологічного та дистанційного навчання; варіант навчання на робочому місці та стажування, які можуть служити більш практичною моделлю для оцінки навчання; подолання освітніх втрат за допомогою нових освітніх технологій та розширення автономії освітніх закладів і вчителів розглядаються як можливі шляхи заповнення прогалин у знаннях і навичках сучасного покоління.*

***Ключові слова:** освітні втрати, пріоритетність фундаментальних навичок та знань, адаптація навчальних програм, розширення автономії навчальних закладів, освітні технології.*

Annotation. *The article highlights the need for school education worldwide to take effective steps to overcome educational losses resulting from the combined impact of COVID-19, geopolitical and military upheavals, climate change, natural disasters, etc. The need to adapt the curriculum to prioritize fundamental skills and knowledge; recognizing the role of technological and distance learning; the option of workplace learning and internships that can serve as a more practical model for assessing learning; overcoming educational losses through new educational technologies and expanding the autonomy of educational institutions and teachers are considered as possible ways to fill the gaps in the knowledge and skills of the current generation.*

Key words: *educational losses, prioritizing fundamental skills and knowledge, adapting the curriculum, expanding the autonomy of educational institutions, educational technologies.*

Вступ. Особистісний розвиток — це необхідність для кожного, хто прагне вести повноцінне життя. Для досягнення успіху людина повинна невинно прагнути особистісного зростання. Розвиваючи свої навички та спосіб мислення, людина може змінити траєкторію свого життя. Відповідальність та самовдосконалення, розуміння себе та власного місця у світі допомагає розкрити суть нашого справжнього потенціалу. Динамічна природа людських стосунків, так само як і взаємозв'язок нашого особистого та професійного життя означає усвідомлення того, що кожний з нас є архітектором своєї долі, формує своє майбутнє кожним рішенням та дією.

Мета статті – розкрити подолання освітніх втрат як виклик сьогодення.

Результати дослідження. Завдання батьків, викладачів закладів дошкільної, шкільної, позашкільної, професійної, вищої освіти допомагати особистості досягати успіху чи розвиватися – перш за все, через освіту, здоровий спосіб життя, допитливість, прийняття дискомфорту і постійного навчання.

Рівень освіти прямо впливає на доходи та зайнятість населення — краще освічені люди легше знаходять роботу, мають кращі умови праці та більше заробляють. Крім того, він позитивно пов'язаний із тривалістю життя, здоров'ям та соціальною інтеграцією. Освічені люди є більш залученими у громадське та політичне життя, вони активніше долучаються до розвитку справді демократичного суспільства.

Інвестиція в освіту дитини в розмірі 1 долара США приносить до 5 доларів США прибутку протягом життя. Додатковий рік навчання в середньому означає збільшення заробітку протягом життя на 9%, а в деяких випадках — до 15%. Прибуток у країнах з низьким рівнем доходу навіть вищий, ніж у країнах з вищим рівнем доходу.

Коли йдеться про економічний розвиток, рівень освіти робочої сили країни є фундаментальним фактором у впровадженні та застосуванні існуючих технологій, у просуванні технологічних рубежів і, зрештою, у сукупному економічному зростанні. Як кількість, так і якість шкільного навчання є важливими для розвитку економіки, оскільки технологічний прогрес є саме тим ключовим каналом, через який освіта сприяє економічному зростанню країни.

Проте, саме освітні втрати стали одним із глобальним викликом сьогодення для країн світу. На жаль, для України цей виклик примножився військовими діями країни-агресора на території незалежної України. Сукупний вплив COVID-19, зростання геополітичної невизначеності та потрясінь, таких як війна росії проти України, зміна клімату та стихійні лиха створюють і будуть створювати дедалі більше викликів для шкільної освіти в усьому світі. Швидкі технологічні зміни підкреслюють реальність того, що просте повернення до допандемічного рівня ризикує підірвати не лише життєві шанси сучасного покоління молодих учнів, а й самі основи глобального економічного відновлення та майбутнього процвітання [1].

Незважаючи на значні відмінності між країнами та всередині них, закриття шкіл під час пандемії COVID-19 торкнулося майже всього учнівського населення світу, призводячи до різного дефіциту навчання та впливу на

психічне здоров'я, соціально-емоційні навички та поведінку учнів, який ще належить виміряти. Лиха, пов'язані з кліматом, можуть зруйнувати школи або інфраструктуру, яка дозволяє учням діставатися до шкіл, травмувати учнів чи вчителів, що призводить до їхньої відсутності в школах, або перетворитися на матеріальні труднощі, які можуть змусити учнів перервати навчання та потенційно кинути його. Окрім зміни клімату, гуманітарні кризи, спричинені непередбачуваними конфліктами та переміщеннями внаслідок стихійних лих (наприклад, пов'язаними із землетрусами), додають додаткової нестабільності середовищу, в якому функціонують системи освіти. Чи то закриття шкіл, руйнування шкіл, повторні перерви в навчанні учнів, чи зниження якості викладання через дистанційне навчання, ці широкий спектр зовнішніх потрясінь призводять до втрати можливостей навчання для учнів та збільшення варіацій у рівнях навичок учнів.

Структура довгострокової стратегії відновлення полягає не лише в заповненні прогалин, а й у тому, щоб мати чітке стратегічне уявлення про майбутнє: які знання і навички потрібно надавати здобувачам освіти. Важливо дуже чітко оцінити наявні ресурси і як їх можна використовувати в найбільш ефективний спосіб. Які найбільші потреби мають здобувачі і як розподілити ресурси та педагогічний колектив.

Один із доступних кроків, це адаптувати навчальну програму для пріоритезації фундаментальних навичок та знань. Стратегії, зосереджені на пріоритезації фундаментальних навичок (перш за все, грамотності та математики, але також дедалі більше соціальних та емоційних навичок і критичних цифрових навичок) у викладанні та навчанні, включають адаптацію, перегляд або скорочення змісту навчальних програм.

Таким чином, освітні заклади повинні мати автономію щодо розгляду низки підходів до адаптації навчальної програми для пріоритезації фундаментальних навичок. Такі підходи можуть включати надання рекомендацій, адаптацію навчальних документів та ресурсів для визначення пріоритетів з усіх предметів, забезпечення більшої гнучкості в часі для

досягнення цілей навчальної програми та надання можливості для персоналізації, а також визначення того, які частини навчальної програми є основними, та виключення решти. Незалежно від обраного підходу, консолідовані або пріоритетні навчальні програми потребують підтримки та навчання вчителів та керівників шкіл (особливо коли школам надається автономія або гнучкість щодо впровадження пріоритетних навчальних програм), щоб вони могли адаптуватися до нових вимог.

Найбільші та найшвидше зростаючі інвестиції в освіту, безумовно, були спрямовані в освітні технології, або «edtech». Цей поштовх з'являється, зокрема, на тлі зростаючого визнання ролі технологічного та дистанційного навчання під час пандемії та військових дій. Водночас сектор освіти надає додаткові можливості для створення робочих місць [2].

Крім того, існують підходи, адаптовані з навчанням на робочому місці та стажуванням, які можуть служити більш практичною моделлю для оцінки навчання, особливо на рівні середньої школи. Щоб забезпечити навички для 4IR (*Четверта промислова революція* (англ. *The Fourth Industrial Revolution*) поняття, що означає розвиток і злиття автоматизованого виробництва, обміну даних і виробничих технологій в єдину саморегульовану систему, з якнайменшим або взагалі відсутнім втручанням людини у виробничий процес), освітяни повинні тісно співпрацювати з роботодавцями, щоб зрозуміти, які навички користуються попитом і як вони використовуються на робочому місці. Однак, можна стверджувати, що ніхто не розуміє контекст використання навичок на робочому місці краще, ніж самі роботодавці. Дозвіл роботодавцям відігравати роль викладачів, принаймні для частини навчальної програми, допомагає подолати розрив між навчанням та його застосуванням. Одне дослідження оцінює, що 5% набутих навичок є специфічними для конкретної фірми, а ще 35% – специфічними для професії, а це означає, що до 40% знань не набувається через програми загальної освіти. Стажування пропонують розвиток когнітивних та некогнітивних навичок та мотивацію, навчання, яке гарантовано буде актуальним на робочому місці, та вищий рівень зайнятості

молоді. Наприклад, у Швейцарії 70% молодих людей беруть участь у тій чи іншій формі навчання; це навчання охоплює як робочі, так і ділові професії [3]. Прикро, що сучасний стан промисловості в Україні не дає змогу в повній мірі реалізувати цей підхід.

Наступна можливість – це подолання освітніх втрат за допомогою нових освітніх технологій – у поєднанні з навчанням вчителів тому, як використовувати ці технології для підтримки інноваційних педагогік – можуть запропонувати безліч переваг, а також економічну та фінансову віддачу.

Штучний інтелект: Системи штучного інтелекту є ключовим засобом для безпосереднього застосування висновків науки про навчання. Штучний інтелект надає можливість адаптивного навчання, яке адаптує зміст та темп навчання до потреб індивідуальних учнів.

Впровадження інновацій у навчанні вимагатиме від освітян володіння педагогічним контентом від теорії до практики та розуміння того, як застосовувати його до всього різноманіття учнів, охоплюючи кожного учня в класі, а не зосереджуючись на найкращих учнях. Крім того, ці навчальні та розвивальні зусилля повинні бути доступні для всього персоналу школи, включаючи тих, хто не є формальними вчителями, щоб забезпечити, щоб весь досвід міг стати навчальним досвідом.

Розширення можливостей освітніх працівників – ще одна альтернатива. Надання освітянам можливості отримувати формальне та неформальне навчання навичкам, необхідним для роботи майбутнього, з метою забезпечення того, щоб навчання в класі та навчальні програми відображали очікування робочої сили. Таке навчання також повинно включати особливу увагу до забезпечення того, щоб освітяни мали цифрові навички, необхідні для впровадження Освіти 4.0. (Освіта за часів Промисловості 4.0 стає індивідуальною впродовж життя на базі персоніфікованого контенту. Школа підтримує найбільш креативне мислення. Принцип персоналізованого навчання назвали High Touch High Tech. Високі технології (high-tech) візьмуть на себе (як і скрізь у житті майбутнього) рутинні, базові завдання вчителя: виявлення

освітніх потреб учнів, корекція під них освітнього середовища, забезпечення опанування та відпрацювання учнями навичок, повторення матеріалу, оцінювання. А вчитель стає наставником, тренером, який розвиває soft skills.) Крім того, бізнес може відігравати певну роль у розширенні визначення «освітянина», співпрацюючи з сім'ями та громадами, щоб зрозуміти, що таке навички майбутнього та як їх можна розвивати з раннього віку через формальне та неформальне навчання [4].

Висновки. Системи освіти стикаються з підвищеним тиском, щоб стати ще стійкішими в часи змін, підвищити ефективність державних витрат та вирішити проблеми, що виникають у процесі навчання, спричинені низкою зовнішніх потрясінь. Наразі, бажання молодого покоління вчитися, його прагнення до особистісного зростання, подальшого розвитку в руках освітян.

Але вони так само стикаються як і з психологічним навантаженням, травматичним досвідом, так і з матеріальними труднощами. Отже, їм потрібно приділяти не менше уваги та підтримки, ніж учням.

Список використаних джерел

1. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. URL: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/> (дата звернення: 28.10.2025).
2. WEF_Catalysing_Education_4.0. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Catalysing_Education_4.0_2022.pdf (дата звернення: 28.10.2025).
3. Andreea Minea-Pic. Catching up on lost learning opportunities: research and policy evidence on key learning recovery strategies OECD Education Working Paper. № 292. URL: [https://one.oecd.org/document/EDU/WKP\(2023\)7/en/pdf](https://one.oecd.org/document/EDU/WKP(2023)7/en/pdf) (дата звернення: 28.10.2025).
4. На українські школи очікує велика трансформація. URL: <https://osvitoria.media/experience/na-ukrayinski-shkoly-ochikuye-velyka-transformatsiya/> (дата звернення: 28.10.2025).